

מאמרי אדמו"ר הזקן

— אתהלך — לאזניא —

עם ביאורי

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מרת שמחה בת משה ע"ה

ד"ה "כתוב באור החיים"

פרשת כי תבא

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם השיעור על ד"ה "כתוב באור החיים", מתוך הספר 'אתהלך - לאזניא'. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים את ביאור הרב ללקוטי תורה על פרשת השבוע.

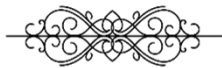
תוכן העניינים

3..... אהבה ויראה

6..... רצוא ושוב

8..... הקדמת השפלות וההרחקה

12..... סיכום

לעילוי נשמת אימי מורתי ע"ה, מרת שמחה בת משה.

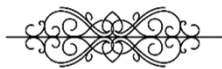
אמי היקרה אהבה את תורתו של הרב עדין אבן-ישראל

(שטיינזלץ) זצ"ל, ובפרט את ספרו 'חנוכיית הזהב' (Le Chandelier

d'or), שבו נחשף עומק המועדים ומהותם על פי ליקוטי תורה.

דברים אלו האירו את ליבה והעמיקו את חיבורה לתורה.

נפטרה ביום ט"ו בחשון תשפ"ג.

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

כתוב באור החיים "בקרבכם אש זרה לפני", שבגודל עוצם התקרבותם לפני ה' ברשפי אש גבורות דקדושה, עליה אחר עלייה, עריבות מתיקות ידידות. ולהבין זה ביותר למה נענשו, הלא היה לבכם שלם עם ה'.

אלא על דרך שמבואר במקום אחר, כי יראה ואהבה שתי בחינות: אהבה הוא בחינת התקרבות אל פנימיות המלך, וכל הקרוב יותר ורואה חכמתו וגדולת יקר תפארתו נפשט יותר מגדרי גבוליו, עד שנמאס אצלו כל התענוגים נגד מהות התקרבות המלך.

הקב"ה, ומרוב הערבות והמתיקות של קרבת ה' הם מתו. הם הגיעו לדרגה של 'כלות הנפש', והשאלה היא מדוע הם נענשו על כך שלבכם היה שלם עם ה'.

אהבה ויראה

אלא על דרך שמבואר במקום אחר, כי יראה ואהבה הן שתי בחינות. יראה ואהבה הן לא רק שתי בחינות שונות, אלא במידה רבה אלו שתי בחינות שעומדות בניגוד זו לזו, הן הולכות בכיוונים מנוגדים. יכולות להיות כל מיני בחינות שהן שונות זו מזו, אבל כאן יש מובנים רבים בהם האהבה והיראה מנוגדות זו לזו. מאיזו בחינה? מהצד הזה שאהבה הוא בחינת התקרבות אל פנימיות המלך, וכל הקרוב יותר ורואה חכמתו וגדולת יקר תפארתו נפשט יותר מגדרי גבוליו, עד שנמאס אצלו כל התענוגים נגד מהות התקרבות המלך. בכל אופן שתהיה, עניינה של בחינת האהבה הוא התקרבות. זאת אומרת שאם אני מגיע לאהבת ה' זה אומר שאני רוצה להתקרב יותר לפנימיות המלך, וממילא הגבולות והתענוגות של העולם הזה מאבדים אצלי משמעות.

כתוב באור החיים על העניין של "בקרבכם אש זרה לפני ה' וימותו" (ויקרא י, א-ב; ויקרא טז, א). אור החיים אומר שם כמה דברים על העניין הזה, והוא מסביר שהעניין שבני אהרן הקריבו אש זרה הוא שבגודל עוצם התקרבותם לפני ה' ברשפי אש גבורות דקדושה, עליה אחר עלייה, עריבות מתיקות ידידות – על ידי זה יצאה נפשם. זוהי אמנם איננה לשונו המדויקת, אבל העניין הוא שנפשם יצאה מפני שהם התקרבו יתר על המידה לה'. יש שם כמה דברים מאוד מעוררים באור החיים הזה, ובהחלט כדאי ללמוד אותם, אבל זהו כבר עניין לעצמו.

ולהבין זה ביותר למה נענשו, הלא היה לבכם שלם עם ה'. לפי ההסבר של אור החיים, צריך לשאול למה הם מתו? זה נראה שיש כאן איזשהו עונש על כך שהם ניסו להתקרב לקב"ה, וזה לא מובן. באופן כללי, יש כל מיני דברים שהם לא כל כך מובנים בתוך הסיפור הזה. למשל, כתוב שנדב ואביהוא הקריבו 'אש זרה' – אבל בכלל לא ברור למה הם הקריבו אותה, ומה הם ניסו לעשות בזה. בכל אופן, בהרבה מקומות ההנחה הבסיסית היא שהם לא התנהגו כראוי, אבל באור החיים ההנחה היא שהם התקרבו יותר מידי אל

נמצא מובן שתכלית אהבה היא כמים, התקרבות ביותר להיות לאחדים, מעין בחינת מהות ועצמות המלך, והרי זו בחינת עליה והגבהה. מדת יראה תנועה הפכית מזה: שמתבונן עוצם גדולת המלך ירא מאד להתקרב לעמוד בקרוב אצלו, אלא בורח מפניו, על דרך "ראוני נערים". והיא תכלית השפלות, שמצמצם את עצמו ונדחק מאד לבלי יראה לשום יש ודבר מפני התפשטות המלך.

האדם נמצא בתוך האהבה אז יש עבורו רק דבר אחד, והוא לא חושב עוד על שום דבר אחר. הנקודה הזו גם גורמת לכך שהוא רוצה ללכת ולהתקרב, ללכת עוד ועוד פנימה; וכמובן שגם ככל שהוא הולך יותר פנימה כך הדברים האחרים נשכחים ונעשים פחות חשובים.

לעומת זאת, מדת היראה היא תנועה הפכית מזה. בחינת היראה עובדת בדיוק להיפך; אם בחינת אהבה היא כשאדם נעשה קרוב יותר, הרי שבחינת היראה היא הפוכה ממנה: שמתבונן בעוצם גדולת המלך, וממילא הוא ירא מאד להתקרב לעמוד בקרוב אצלו, אלא בורח מפניו. יש מספר מקומות בהם אדמו"ר הזקן מדבר על ההבדל שיש בין הסוגים השונים של היראה, ואמנם כאן הוא לא מרחיב בעניין, אבל כאן הוא לא מדבר על יראה כזו שבה אדם מפחד שמא מישוהו יבוא וירביץ לו – לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. אני רק רוצה להעיר שזה בהחלט דבר מאוד בריא, וכמה אמרתי כמה פעמים שאחת הבעיות שיש בעולם שלנו היא שבגיל שבו אנשים אמורים לקבל מכות הם לא נתנו מספיק מקום למושג היראה ובכלל לא הרביצו להם, ואז ממילא אין להם את מושג היראה. פחד מופשט הוא הרבה פחות חזק מאשר פחד ממשי מפני מכות.

נמצא מובן שתכלית אהבה היא כמים, התקרבות ביותר להיות לאחדים, מעין בחינת מהות ועצמות המלך. והרי זו בחינת עליה והגבהה. מהי אהבת ה' אהבת ה' זה כשאדם אוהב יותר ויותר את הקב"ה, ומפני שהוא הולך ואוהב אותו הרי ששאר הדברים שבעולם הלכים ומתקטנים, הם הולכים ונמסים ונעשים לא חשובים. אהבת ה' היא כאשר אדם רוצה להיות עוד יותר קרוב ועוד יותר קרוב אל הקב"ה, וזה גם דבר שמזין את עצמו, כלומר ככל שהוא מנסה להיות יותר קרוב כך האהבה הזו נעשית יותר גדולה – וכך האדם מתקרב עוד ועוד אל המלך.

אם נדבר על האהבה במונחים פיזיקליים, הרי שהאהבה היא תנועה צנטריפטלית, כלומר זו תנועה שהולכת מן השוליים אל המרכז, וככל שהיא הולכת ומתקרבת אל המרכז כך היא דורשת יותר קרבה. כאמור, צד נוסף של העניין הוא שככל שהאדם מתקרב יותר, ככל שהוא מזוהה יותר עם המרכז, אז שאר הדברים מפסיקים להיות בעלי ערך עבורו. לכן, אם אני הולך וגדל במידות האהבה אז אני גם הולך ושוכח דברים אחרים. לא פעם אומרים שבאמת יש צד כזה בתוך מידת האהבה, וביטוי מסוים לכך הוא לשון הפסוק "ובאהבתה תשגה תמיד" (משלי ה, יט): יש צד שכאשר

היה פעם יהודי מפורסם שחי באיזו עיירה ברוסיה הלבנה, והוא היה גביר גדול ואיש חשוב. יום אחד הייתה לו פגישה עם הצאר, אלא שמחמת האימה הוא פשוט קיבל שלשול. אותו יהודי היה צריך לאסוף שלושה רופאים שיכתבו לו תעודה שהוא באמת חולה ושהוא לא יכול לבוא אל הצאר, ולאחר מכן כל ימיו הוא המשיך לפחד מהמחשבה מה הצאר חושב עליו בגלל השלשול. אתם יכולים להניח שלצאר לא היה מאוד אכפת מאותו יהודי, ובכל זאת אותו אחד היה בטוח שהצאר כועס על כך שהוא לא הגיע לפגישה – עד כדי כך שזה גרם לו לשלשול.

זה יכול להישמע סיפור קצת רחוק, אבל אלו דברים שקורים לאנשים רבים ואפילו טובים; אמנם לא תמיד מיראת המלך, אבל זה בהחלט יכול לקרות מיראות אחרות. שמעתי פעם סיפור על מישהו שהיה קצין בזמן מלחמת העולם השנייה, והוא פיקד על יחידה קטנה של חיילים בשעה שקו ההגנה שלו נסוג לאחור. מכל מיני סיבות הוא נשאר עם היחידה שלו מנותק מקו החזית, ולמרות זאת הוא הצליח בגבורה גדולה להחזיק מעמד. היחידה שלו עמדה במשך שעות אל מול האויב ולא נתנה לו להתגבר עליה. ייתכן שההתעקשות של היחידה הקטנה הזו שינתה הרבה מהאסטרטגיה של המלחמה, ולכן זה היה קרב מאוד משמעותי. אחרי הקרב הגיע שליח לאותו קצין ואמר לו שאחד המפקדים הבכירים מבקש לדבר איתו, לשבח אותו ולתת לו אות הצטיינות; אז אותו קצין ענה שהוא יגיע

בכל אופן, כאן מדובר על יראה פשוטה – על יראת העונש, שבה האדם פשוט מפחד. יראה כזו יכולה להיות על דרך "ראוני נערים ונחבאו" (איוב כט, ח), כלומר להיות יראה כזו שבה האדם פשוט לא רוצה שייראו אותו. הוא רוצה להתחבא בפינה, מפני שהוא מפחד שמא יבואו לאכול אותו. היום זה כבר כמעט ולא קורה, אבל אימי סיפרה לי שכילדה קטנה בעיירה, אז כשהיו אומרים שהרב הולך עכשיו ברחוב היא הייתה בורחת לסמטה אחרת. מצד מסוים, זוהי גם היראה שמדובר עליה כאן: האדם רואה את גדולת המלך, והוא פשוט מפחד ורוצה להתחבא. למעשה, כאן נעוץ ההבדל בין היראה והאהבה: אדם יכול לראות את גדולתו של המלך, להתאהב בו ולרצות רק להיות לידו כמה שיותר; כבר לא אכפת לו שום דבר, "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" (תהילים עג, כה). לעומת זאת, יכול להיות אדם אחר שרואה את גדולת המלך, וכל מה שהוא מרגיש זה שנופלת עליו יראה גדולה, שהוא לא יכול להישאר באותו מקום ושהוא צריך לברוח מיד.

והיא תכלית השפלות שמצמצם את עצמו ונדחק מאד לבלי יראה לשום יש ודבר מפני התפשטות המלך. זאת אומרת שכפי שאמרתי, יש אדם שרואה את המלך, ובמקום לנסות להתקרב עליו כל מה שהוא מנסה לעשות זה דווקא לברוח ולזוז הצידה, מפני שנופלים עליו יראה ופחד. כלומר היראה שלו היא כל כך גדולה, שהוא רוצה ללכת לחדר השני, ולהתחבא מתחת לשמיכה, כדי שחלילה הוא לא יהיה במחיצתו של המלך.

"אם רץ לבך" בעליות והגבהות עריבות מתיקות, טוב להשפיל עצמך בבחינת יראה, לאמור: 'מה אני כי אתקרב אל פנימיותו? די לי אם אהיה חוטב עצים למלך גדול כמוהו!'. וזאת השפלות הוא בחינת שיריים, "לשארית נחלתו", כמו מה שכתוב במקום אחר ענין "והיה מידי חודש בחדשו" ממשל הרקידה, כשמרקדים ופוגעים זה בזה בתכלית הקירוב, מוכרח להיפרד קצת כדי שיוכל לרקוד.

התנועה של האהבה היא של יציאה של האדם מכל החורים ומכל הסדקים, ועל ידי זה הוא רוצה להיות קרוב יותר. לעומת זאת, התנועה של היראה היא תנועה של היחבאות: "לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד ה' ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ" (ישעיהו ב, כא). יכולה להיות גם יראה כזו שבה האדם מנסה להתכווץ ולהסתתר ולהיות כמה שיותר קטן, ושלא יראו ושלא ישמעו אותו – אלא שהוא לא עושה את זה מחמת יראת העונש, אלא מחמת יראה הבושת. הרגשת הביישנות היא תנועה של התכנסות, שאדם לא רוצה שיראו ושיפגשו אותו, ושכל מה שהוא רוצה זה רק להידבק לקיר.

רצוא ושוב

וזה מה שכתוב בספר יצירה: **"אם רץ לבך"** (ספר יצירה א, ח) **בעליות והגבהות עריבות מתיקות – טוב להשפיל עצמך בבחינת יראה.** בספר יצירה כתוב **"אם רץ ליבך – שוב לאחור"**, ואדמו"ר הזקן מסביר שאם הלב שלך רץ, והוא מגיע לערבות ולמתיקות ואתה אומר 'כמה זה מתוק', כמה "קרוב ה' לכל קוראיו" (תהילים קמה, יח), "טוב ה' לקווי, לנפש תדרשנו" (איכה ג, כה) – אז אתה צריך גם

עוד רבע שעה, מפני שהוא צריך לפני כן להחליף את המכנסיים.

מה שרציתי להגיד בסיפור הזה, זה שיכול להיות שאותו קצין הואשם בכל מיני חסרונות שיש לו, אבל הוא כנראה לא הואשם בחוסר אומץ לב; הוא הצליח לעמוד בפני הפגזה מאסיבית, ואני מניח שכולם מבינים שזה דבר לא נעים. ובכל זאת, כאשר הוא נקרא לבוא לפני מפקד חשוב – הוא עדיין חש יראה שממלאת אותו בכל גופו.

בכל אופן, התמצית של היראה היא של הרגש שבו האדם חש שהוא מתכווץ, שהוא רוצה להתחבא ושאף אחד לא יראה אותו. לא רק שהוא לא יוזם קרבה ואהבה, אלא להיפך – הוא רוצה להתכנס ולהסתתר כמה שהוא יכול. במילים אחרות, בעוד בחינת האהבה היא המשיכה אל דבר מסוים, הרי שהיראה היא בריחה ממנו. שתי התגובות הללו יכולות להיות אפילו שהן מתייחסות אל אותו הדבר בעצמו – אל הקב"ה, ולכן ביחס לקב"ה יכולה להיות גם אהבה וגם יראה. ולמרות זאת, מדובר על שני רגשות שעומדים בניגוד זה לזה, והם פועלים על הנפש בצורה מנוגדת. אמנם גם היראה וגם האהבה יוצרות תנועה בנפש, אלא שזו תנועה שנעה בכיוונים שונים.

אופן היא יכולה להביא אותו גם לידי יראה.

וזאת השפלות הוא בחינת שיריים, "לשארית נחלתו" (מיכה ז, יח), שעל כך הגמרא דורשת: "למי שמשים עצמו כשירים" (ראש השנה יז, א-ב). השיריים זה החלק הלא-חשוב, החלק שהוא פחות משמעותי ושנשאר בסוף. מי שהופך את עצמו להיות כזה, הרי שדווקא איתו הקב"ה עושה חסד.

כמו מה שכתוב במקום אחר, ענין "והיה מידי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו, יבוא כל בשר להשתחוות לפניי" (ישעיהו סו, כג). העניין של ההשתחויה בתורה הוא של ביטול והתבטלות. שוב, גם כאן הנקודה היא שככל שאדם הולך ומתקרב, הולך ועולה – הוא מגיע גם לידי מורא ופחד. לפני כן, כשהוא היה קטן ורחוק הוא לא כל כך פחד, אבל כעת כשהוא גדול וקרוב אז הוא מפחד יותר; בהתחלה האדם בכלל לא יודע שיש ממה לפחד, אבל כשהוא מגיע למדרגות גבוהות יותר והוא מבין שהקב"ה הוא רם ונישא וגדול ונורא – אז תופס אותו פחד גדול.

ממשל הרקידה, כשמרקדים ופוגעים זה בזה בתכלית הקירוב, מוכרח להיפרד קצת כדי שיוכל לרקוד. בריקוד יש שתי תנועות: התקרבות והתרחקות. להתקרבות יש סוף, יש נקודה שבה היא נגמרת, ולכן בתוך הריקוד יש רצוא ושוב, יש את העניין של "אם רץ ליבך שוב לאחור". הריקוד בנוי על מעבר מצד אחד לצד שני ומצד שני לצד אחד, וזוהי בעצם התנועה של הרצוא והשוב.

רגע לעצור ולזכור שמאחורי כל הדברים הללו יש גם את הצד האחר, שהוא הצד של היראה. כלומר אחרי שהאדם רץ עם האהבה והקרבה שלו, הוא גם רץ אחורנית בגלל פחדו מפני ה'.

לאמור: 'מה אני כי אתקרב אל פנימיותו? די לי אם אהיה חוטב עצים למלך גדול כמוהו!' אני לא יודע אם הייתה לכם פעם את ההרגשה הזו, אבל יכול להיות מישהו שיש בינינו איזשהו יחס, ולפעמים היחס הזה יוצר רק אהבה, ואהבה הזו יכולה להיות כל כך גדולה עד שאני הולך ומחבק ומנשק אותו. לעומת זאת, אם יש בינינו יחס של יראה, אז יקרה דבר הפוך: אני אתהה 'מי ומה אני', וככל שאני אראה את עצמי כאדם יותר קטן כך אני לא אבין מדוע שאני אכבד אותו – הרי אני בסך הכל עפר לרגליו. כך גם כשאדם עומד מול המלך, והמלך הולך ומתקרב אליו, ממילא האדם מרגיש שהוא הולך ומתקטן, הוא הולך ונעשה יותר עלוב, והמציאות והקיום שלו הולכים ונעלמים; הוא הופך להיות אדם שהוא בכלל לא חשוב.

אגב, יכולה להיות גם יראה מסוג אחר: אני אמנם לא אלך ואחבק את המלך, אבל כן רוצה באופן עקרוני להיות לידו; אלא שמצד שני אני מרגיש שאני בכלל לא יכול להיות איתו באותו החדר, ולכן כל מה שאני יכול לעשות זה להציץ עליו מחור הדלת, מרחוק, ואולי גם אז אני אעצום את עיניי מפני היראה. היראה הזו היא יראת הרוממות, זו יראה שנובעת מחמת הגדולה. זאת אומרת שגדולת ה' יכולה להשפיע על האדם בשני אופנים, והיא יכולה להביא אותו לידי אהבה, ובאותו

לכן קודם התפלה צריך להשפיל את עצמו, על דרך "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", על דרך "קלני מראשי קלני", "מלך אסור ברהטים". כי השפלות של קודם התפילה הוא בחינת כלי והכנה שיוכל להשפיל את עצמו באמצע התפלה, כשיגבור עליו נפשו לצאת מגדרי גבולים להתכלל במקור החיים, יתבונן איך שהוא אינו ראוי לכך, וישפיל את עצמו בבחינת הרחקה.

התפילה הוא מרגיש שנפשו יוצאת – "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה,ו), ועל ידי זה שהוא עושה את ההכנה לתפילה בעניין של השפלות, הוא יכול להכניס בשלב הזה של התפילה את השוב. זאת אומרת שלאחר שאדם מרגיש התקרבות מאוד גדולה, הוא יכול גם להגיע להרגשה של "מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי" (ירמיהו ל,כא), להרגשה של 'מי אני שאעמוד מול הקב"ה?'. יש כל מיני תיאורים של בני אדם שעלו למרום, וכשהמלאכים פגשו אותם הן הסתכלו עליהם והתפלאו: 'חתיכת בשר ודם שכמוך הגיע לשמרי מרום? איך אתה בכלל מעז להגיע למקום כזה?'.
במילים אחרות, השפלות שלפני התפילה עוזרת לאדם להגיע לשפלות גם באמצע התפילה. במהלך התפילה האדם מתרוצץ ומתרום, ומידי פעם הוא צריך שיהיה משהו שיוריד אותו בחזרה למטה. זה כמו שאם אני אלך לפגוש את המלך הגדול, ואני אסתכל על עצמי ואני אראה שאני מלוכלך ומסריח מקצה לקצה, אז כנראה שאני לא ארוץ אל המלך אלא אני דווקא אנסה להתחבא. מדוע? מפני שאני אחשוב לעצמי: 'שלכלוך קטן כמוני יעמוד לפני המלך הגדול?'. זוהי אמנם לא יראה שמתמקדת בגדולת המלך, אבל היא כן קשורה לכך, מכיוון שלאחר שאני חושב על גדולת המלך אני גם חושב על כך שאני

הקדמת השפלות והרחקה

לכן קודם התפלה צריך להשפיל את עצמו, על דרך "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" (משנה ברכות ה,א), על דרך "קלני מראשי קלני מזרועי" (משנה סנהדרין ו,ה), שזהו העניין של "מלך אסור ברהטים" (שיר השירים ז,ו). העניין של 'קלני מראשי' הוא שהראש כביכול לא נמצא במקום, והאדם מרגיש 'מה עשיתי לקב"ה, שהוא כעת "מלך אסור ברהטים"? – ומתוך זה הוא מתיירא מפניו. שוב, גם כאן מדובר על פחד ה' מפני הדר גאונו (ישעיהו ב,כא). האדם אפילו לא חושב שהוא שייך למדרגות הגבוהות, ולפני התפילה הוא משפיל את עצמו והוא חושב שהוא בסף הכל ברייה אפילה ושפילה שעומדת לפני מלך מלכי המלכים. כאשר אדם תופס את עצמו בורה כזאת, מה שהוא צריך זה חיזור ועידוד שהוא יכול להראות את פניו לפני המלך – מפני שהוא כשלעצמו כל כך מפוחד וחושב שהוא לא ראוי בכלל לעניין הזה.

כי השפלות של קודם התפילה הוא בחינת כלי והכנה שיוכל להשפיל את עצמו באמצע התפלה, כשיגבור עליו נפשו לצאת מגדרי גבולים להתכלל במקור החיים, יתבונן איך שהוא אינו ראוי לכך, וישפיל את עצמו בבחינת הרחקה. יכול להיות אדם שמתפלל עוד ועוד, ובתוך

זאת, ההרגשה של השוב אומרת: נכון שכל הדברים הללו לא שווים אל מול הקב"ה, אל מול מלך הכבוד – אבל מה אתה כן רוצה להביא אליו? אתה רוצה להביא לו עביט של מי שופכין? מי אתה בכלל שתביא לו משהו? כשאדם מרגיש את ההרגשה הזו הוא רק רוצה לשוב לאחור, "אם רץ ליבך – שוב לאחור". הוא מרגיש שהוא קיבל כביכול סטירת לחי והוא עף לאחור, לקצה האחרון. למעשה, הוא כבר לא צריך שמישהו יעיף אותו אלא הוא עושה את זה בכוחות עצמו.

יש ספר של קללות ביידיש, שאמנם יש בו גם ברכות אבל הן בטלות ברוב. חלק מהקללות הן של הגויים, אבל גם יש שם לא מעט קללות יצירתיות מאוד שרק יהודים היו יכולים לחשוב עליהן. אחת הקללות שם היא 'שתזכה שיזמינו אותך לארוחה אצל מושל המחוז, וכשתאכל הוא יקרא לך לעמוד ולדבר איתו, ואתה תגהק לו ישר בפנים'. כאמור, זוהי קללה ייחודית מאוד שמתארת למעשה את ההרגשה הזו של השפלות, שבה כל מה שהאדם רוצה זה לקבור את עצמו במקום. אגב, יש חלום שהרבה אנשים חולמים אותו, שהאדם נמצא באיזה מקום עם הרבה אנשים והכל בסדר, ולפתע הוא מגלה שהוא בלי מכנסיים. גם שם הוא חש למעשה את אותה התחושה: אם אני בכלי מכנסיים, כל מה שאני רוצה לעשות זה להיכנס לסדק הכי קטן שיש ולקבור את עצמי שם.

אם כן, העניין של הרצוא ושוב זה שבהתחלה אני רוצה להיכנס פנימה, אבל בשלב מסוים אני נזכר שאני עומד מול עם

בסך הכל עביט של מי שופכין שרוצה לעמוד מול המלך הגדול.

בהתחלה האדם עושה את ההכנה הזו לפני התפילה, הוא מבין מי הוא – אלא שלאחר מכן הקב"ה קורא אותו לבוא אליו. ואז האדם יושב וחושב על הקב"ה, והוא יכול לשכוח איך הוא נראה – ולכן הוא צריך לשוב ולהיזכר באמצע התפילה שאולי הכל טוב ויפה, אבל בסופו של דבר הוא לא באמת יכול לעמוד אל מול הקב"ה. תארו לכם חבורה של אנשים שיושבים ואוכלים ארוחה שעולה כך וכך, ולפתע נכנס כלב ותורם לטובת הארוחה את העכבר שהוא תפס. יכול להיות שלכלב הזה היו כוונות טובות מאוד, אבל בסופו של דבר הוא כלב. באותו אופן, כשאדם בא לעמוד לפני מלך גדול וגיבור, מלך רם ונישא, ולפתע הוא מופיע שם כאיזו ברייה קטנה ומכוערת – אז הוא צריך להרגיש באותו האופן. אני מניח שרובכם אנשים טובים, ואני לא חושב שלמי מכם הייתה פעם תחושה והרגשה עמוקה של שפלות, שהרגשתם שאתה חתיכה של זבל. ממילא, הבעיה של העמידה לפני מלך הכבוד לא נוצרת, ולא יכולה להיות ההרגשה הנוראית של 'איך אני בכלל יכול לעמוד כאן'.

בכל אופן, האדם מתחיל את התפילה בזה שהוא עולה וכביכול הולך אל הקב"ה, ואז הוא אומר: לא אכפת לי מהעולם, אני בבחינת "שכחי עמך ובית אביך" (תהילים מה, יא). אני יודע שיש בית, משפחה, עבודה וכן הלאה, אבל כל הדברים הללו לא שווים ולא עומדים אל מול הקב"ה – וזוהי למעשה ההרגשה של הרצוא. לעומת

אך השוב הזה שאחר הרצוא האמיתי, הגבוה למעלה מהרצוא, כי הנה היא מדרגת 'דעייל ונפיק' הנזכר באדרא. והוא מדרגת משה, שלא היה נופל על פניו כמו שאר הנביאים, שהוא בחינת יתיר מגרמיה. אך באמת אם אין מקדימין השפלות של היראה קודם הרצוא, מאין יהיה לו הכח להשפיל את עצמו כל כך אחר שעלה, כי אין לומר שוב אלא במקום שהיה שם בתחילה. וזה "בזאת יבא אהרן אל הקדש" – קודם שבא לכלל אהבה רבה בתענוגים, שיפול עצמו בשפלות פשוטה, שתהיה הכנה להיות לו השוב שאחר הרצוא. וזהו "בקרבתם לפני ה' וימותו", כי לא היה מקודם בחינת יראה ושפלות, ולכן הייתה השבירה. זהו עיקר התיקון, שיהיה אורות וכלים. ומה שכתוב שאברהם היה בחינת חסד ויצחק בחינת גבורות, כלומר באברהם היה עיקר התגלות בחינת חסד, והגבורה בחינת פנימית בעוצם השפלות.

אין לומר שוב אלא במקום שהיה שם בתחילה. כדי לשוב אני צריך שיהיה לי איזה מקום. לכן, אם אדם מתחיל את התפילה בנקודה של הכרת שיפלותו ונחיתותו, ושהוא שואל את עצמו איך הוא יכול להעז פנים אל מול המלך, אז לאחר מכן הוא יכול להגיע ל-"הביאני המלך חדריו" (שיר השירים א,ד); ובסופו של דבר לחזור ולרדת לנקודה של השפלות, לאחר שזחה דעתו עליו.

וזה "בזאת יבא אהרן אל הקדש" (ויקרא טז,ג), שקודם שבא לכלל אהבה רבה בתענוגים, לפני שהוא בא אל הקודש, שיפול עצמו בשפלות פשוטה, שתהיה הכנה להיות לו השוב שאחר הרצוא. משה היה צריך לזרז את אהרן להיכנס אל תוך הקודש, מכיוון שבכלל חטא העגל אהרן הרגיש שהוא חוטא, וממילא הוא הרגיש 'איך אדם כמוני יכול להיכנס אל תוך הקודש' – כלומר לפני שהוא נכנס הייתה לו את היראה הזו. וזהו "בקרבתם לפני ה' וימותו" – כי לא היה מקודם בחינת יראה ושפלות, ולכן הייתה השבירה. כלומר

ועדה ואני בלי מכנסיים, ולא רק שאני בלי מכנסיים אלא אני גם מלוכלך מאוד, ולכן כל מה שאני רוצה זה ללכת ולהיעלם משם.

אך השוב הזה שאחר הרצוא האמיתי, הגבוה למעלה מהרצוא. כי הנה היא מדרגת 'דעייל ונפיק', המדרגה של זה שנכנס ויוצא הנזכר באדרא, והוא מדרגת משה, שלא היה נופל על פניו כמו שאר הנביאים, שהוא בחינת יתיר מגרמיה. משה לא היה נופל על פניו. מדוע? מפני שאמנם מצד אחד הוא היה קרוב יותר, אבל מהצד האחר הוא גם היה רחוק יותר. משה היה "עניו מאד, מכל האדם אשר על-פני האדמה" (במדבר יב,ג), ולכן הוא לא היה יכול ליפול על פניו. בלעם לעומתו לא היה יכול להתקרב, ולכן כשהוא הגיע קרוב הוא היה נופל, כלומר כשהוא היה מגיע לנקודה של התגלות אז הוא כבר לא היה יכול להחזיק יותר מעמד והוא היה מתמוטט.

אך באמת אם אין מקדימין השפלות של היראה קודם הרצוא, מאין יהיה לו הכח להשפיל את עצמו כל כך אחר שעלה, כי

הייתה יכולה להתרחש רק בגלל ראש אמ"ן דאז, האלוף זעירא. הוא הסביר שזעירא היה אדם מאוד מוכשר, אבל זה עדיין דבר שלא היה יכול לקרות בזמן כהונתו של ראש אמ"ן הקודם – אהרון יריב. מדוע? זעירא לא היה אדם פחות חכם מאשר יריב, אלא ההבדל הוא שזעירא היה צבר ויריב היה יליד הגולה. ממילא, יריב תמיד היה הולך עם היד מאחורי הגב כדי לוודא שאף אחד לא בועט בו או מסדר אותו, אבל זעירא גדל כצבר עם המון ביטחון ולכן הוא לא חשב שמישהו הולך לסדר אותו.

מה שאני רוצה להגיד זה ששני הסיפורים הללו, על רבי יוסף הנגיד ועל האלופים האלו, הם בעצם גם הסיפור של בני אהרון. כשאהרון נכנס אל הקודש הייתה לו שפלות מצד עצמו, אבל לעומתו הבנים שלו הרגישו כל הזמן שהם נסיכים: אביהם הוא כהן גדול, הדוד שלהם הוא מלך, הדוד השני שלהם הוא נשיא שבט, הם סגני כהונה – מה יכול להיות יותר טוב מזה? אלא שדווקא משום כך, בגלל שלא הייתה להם את השפלות, הם נשברו. וזהו עיקר התיקון, שיהיה אורות וכלים. ומה שכתוב שאברהם היה בחינת חסד ויצחק בחינת גבורות, כלומר באברהם היה עיקר התגלות בחינת חסד, והגבורה בחינת פנימית בעוצם השפלות. אצל אברהם יש חסד מבחוץ והשפלה עצמית ויראה מבפנים. אברהם הוא זה שאומר "ואנוכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז), הוא זה שאומר שהוא כלום גמור, ולכן הקב"ה אומר לו "כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה" (בראשית כב, יב). זאת אומרת

מפני שהם התקרבו לקב"ה מפני שהם היו לפני כן בשפלות, הם הגיעו לידי נפילה. בזמנו היה בספרד תלמיד חכם גדול בשם רבי שמואל הנגיד, שהיה איש עם סיפור יוצא מן הכלל. הוא התחיל בתור יהודי פשוט שעבד בתור חנווני ושהיה צריך להיאבק על פרנסתו, ולאט לאט הוא הצליח לעלות לגדולה. היה איזה איש משכיל שביקש ממנו לכתוב עבורו מכתב, שהגיע בסופו של דבר אל בית המלוכה, ושם התפעלו ממנו מאוד ולאט לאט קידמו אותו לכל מיני תפקידים. בסופו של דבר הוא היה אחד האנשים החזקים ביותר בממלכה הזו: הוא היה שר האוצר ומפקד הצבא. בנוסף לכך הוא כתב ספר שירים, שהיו שאמרו עליו שזהו ספר שירי המלחמה היהודי הראשון מאז דוד המלך. אחד הדברים שהוא כותב שם זה שאמנם כעת הוא גנרל גדול, אבל הוא זוכר שלפני כ-15 שנה בסף הכל הוא היה חנווני פשוט. לעומת רבי שמואל הנגיד שהמשיך ככה עד לפטירתו בשיבה טובה, בנו רבי יוסף הנגיד היה מעט שונה. בהתחלה הוא המשיך את דרכו של אביו, והוא גם סידר את השירים שאביו כתב, והוא היה ילד פלא שהיה גדול בתורה ובחכמה. אלא שיום אחד היה איזה פוגרום בעיר והרגו אותו ואת הילדים שלו – וכנראה בגלל שהוא היה ידוע לכל באושר ובכבוד שלו, והוא לא ידע את העניין של השפלות והוא התגאה יותר מידי – זה הוביל לכך שהערבים המוסלמים הרגו אותו.

מישהו פעם הסביר לי דבר דומה על מלחמת יום הכיפורים, והוא טען בפניי שההפתעה של מלחמת יום הכיפורים

ביצחק היה להיפך, על דרך "וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך".

הוא עדיין נשאר שפל. בני אהרן לא ידעו את הדבר הזה, ולכן הם מתו. התאוה בלי הגבולות, הקרבה בלי הסייגים היא זו שבעצם גרמה לכך שהם מתו.

אגב, אם תסתכלו באור החיים תראו שהוא מתאר איך שהם מתו: בערבות ובמתיקות, בידיות, א' ה' שנגה עליהם; אני חושב שמי שרוצה הכנה לתפילה יכול לקרוא את הדברים הללו. באופן כללי אור החיים כותב בצורה מאוד בהירה, אבל כשהוא עוסק בעניין הזה אפשר כמעט לראות שהוא בעצמו נכנס למעין טראנס, מפני שהוא כותב וחוזר על עצמו שוב ושוב. כשאדם כותב במעין גמגום שכזה זה נראה שהוא כבר לא כותב על משהו שקרה לאנשים אחרים, אלא הוא מספר על חוויה שלו. זאת אומרת שהוא כותב מתוך עצמו שבתוך חוויה כזו האדם יכול להיות כפסע מהמוות, מפני שהוא עולה ועולה ובשלב מסוים הוא כבר לא יכול להחזיק את עצמו. חלק מהעניין כאן זו גם השאלה מדוע זה לא קרה לאהרן או שלאר צדיקי עולם, והתשובה היא שהם הקדימו את היראה לאהבה, ולכן ברגע שהם הגיעו גבוה מידי אז היה להם לאן לחזור. הם זכרו שהם עשויים מחרס, מפיסת אדמה, ושהם בסך הכל כלי מלא בושה וכלימה, עפר ואפר רימה ותולעה.

אפשר אולי לחשוב שאלו דברים ששייכים רק לאנשים גדולים, אבל למעשה חלק מהנקודה כאן היא שגם לאדם פשוט צריכה להיות קצת יראת שמים. כפי שכבר אמרתי בהתחלה, הרבה ממה שחסר לאנשים בימינו זו לא אהבה יתירה אלא

שאמנם אברהם הוא כולו מידת החסד, אבל בתוך מידת החסד הזו הייתה גם מידת השפלות.

וביצחק היה זה להיפך, כלומר הייתה לו יראה מבחוץ ואהבה מבפנים. על דרך "וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך" (מתוך 'נשמת'), גם כאן זהו אותו עניין: מצד אחד, מהצד הגלוי, 'כל הלבבות יראוך', אבל מהצד השני ובאופן יותר פנימי 'כל קרב וכליות יזמרו לשמך', כלומר גם כאן יש יראה מבחוץ ושמחה מבפנים.

סיכום

הנקודה של המאמר הזה היא שעונשם של בני אהרן נובע מתוך החטא שלהם, במובן זה שהם פשוט לא היו יכולים להמשיך להתקיים מפני שהייתה להם אהבה בלי יראה, הם התקרבו מבלי להכיר ולדעת את הגבולות, וכאשר אדם מתקרב ללא גבולות זה מוביל לשבירה. לעומת בני אהרן, אהרן עצמו היה בבחינה של "מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי". אהרן הקדים את העניין של השפלות, ולכן כאשר הוא הרגיש שהוא אולי נעשה קרוב מידי, הוא גם התחיל להרגיש את השפלות.

החידוש כאן הוא שמי שמגיע קרוב-קרוב אל המלך, אז הוא עלול לקבל סטירה, שיזרקו אותו מהקומה ה-20 אל הקרקע ושם הוא יתרסק. כאשר לאדם יש את בחינת השפלות, כמו למשל אצל אהרן, אז הוא יודע שגם כאשר הוא מגיע לקרבה

וכאשר האדם מתקרב ועולה למעלה, הוא יודע שהוא יכול לחזור אל המקום הזה. איך אדם נושא את השוב הזה? בהתחלה הוא באמת לא רוצה להיפרד – טוב לו שם למעלה. אלא שהאדם צריך גם לומר לעצמו: אני רוצה רגע לבחון את עצמי באופן אובייקטיבי, ומהבחינה הזו יכול להיות שטוב לי כאן אבל באמת צריך לזרוק אותי מכל המדרגות. שני הצדדים הללו הם בעצם הצדדים של הרצוא והשוב.

אני רק רוצה להגיד לסיום, שאמנם דיברנו כאן על החטא של נדב ואביהוא, אבל אם מישו צריך לחטוא, אז עדיף שהוא יבחר חטאים של בני אדם ולא חטאים של בהמות; וגם בתוך החטאים של בני האדם, עדיף שיבחר בחטאים של היהודים ושל הצדיקים, שיעשה דברים טובים עם החטאים שלו – ולא את הדברים השפלים והנמוכים. כלומר אם כבר נגזר על האדם לחטוא, עדיף שהוא יחטא ב"קרבתם לפני ה' וימותו".

סיפרו על רבי אלימלך מליז'נסק, שלפעמים באמצע תפילת עמידה היה מוציא את השעון מהכיס שלו ומסתכל בו, והסבירו שהוא עשה את זה מפני שהוא הרגיש שהוא הולך להתרומם למעלה-מעלה, ולכן הוא היה צריך שמשוה שמבטא את העולם הזה יחזיק אותו וישאיר אותו כאן.

יש סיפור אחר על יהודי אחד שהיה מתלמידי הבעל שם טוב, והבעל שם טוב אמר לו שיהיה חזן – וכך הוא עשה. סיפרו שבהתחלה הוא היה אדם עם קול רגיל לגמרי ולא מיוחד, ויום אחד הוא עבר

דווקא יראת שמים, כפשוטו. מתי אדם יכול לרקוד, לשוחח עם חבריו ולעשות כל מיני דברים במהלך התפילה? כאשר יש לו הרבה אהבה בלי יראה. מה יכול לעשות מלך הכבוד עם אדם כזה? הוא יכול להתנהג איתו כמו שמתנהגים עם ילד בן שנתיים. כשמביאים ילד קטן לאיזה מקום, כולם מיד מחבקים ומנשקים אותו. מצד אחד האדם צריך להתרומם, אבל מצד שני הוא גם צריך להרגיש 'מי אני לפניך', ושאלת היחס בין שני הדברים הללו היא חלק מהעניין כאן. יש צד מסוים שיראה יכולה להביא את האדם לומר 'ליבי אכן לא ערב לי, וממילא אני חושב שאני לא יכול להיראות בפני הקב"ה, ורק כשיהיה מתאים וראוי ניפגש – אז כרגע שלום ולהתראות'; אבל זה מה שאדמו"ר הזקן לא רוצה כאן. בכל אחד מהצדדים הללו יכולות להיות בעיות שונות: על אהבת ה' קל לדבר, אבל יראת ה' צריכה להיות הכנה אליה – כדי שאדם יזכור את מקומו.

יש נוסח שאומרים לפני כל מיני מצוות: 'לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, בדחילו ורחימו', ואגב מנהג הספרדים הוא לומר 'בדחילו ורחימו, ברחימו ודחילו'. בכל אופן, מתחילים דווקא ב'דחילו', ביראה. מדוע? מפני שלפני שאדם נכנס להתפלל הוא צריך להיות במדרגה של כובד ראש, וזה אומר שהוא מרגיש כלפי עצמו 'מי אני ומה אני'. זה נכון שאחר כך הוא יכול להתחיל להתפלל ולעלות במעלות הקדושה והטהרה, אבל יש לו לפחות את המקום הראשוני שהוא יודע שמשם הוא הגיע ואליו הוא יכול לחזור;

למרות שרבי אלימלך עשה לו את כל הכיבודים האפשריים, הוא עדיין חשש שאותו חזן יתפלל אצלו.

אני לא יודע אם זו הבעיה הכי חמורה שלכם, שצריך להגיד לכם 'נו נו נו, אל תהיו כמו בני אהרן'. אני מניח שלא באמת צריך להגיד לכם את זה, אבל העניין של "בקרבכם לפני ה'" הוא שעבודת ה' נעשית מתוך תנועה של רצוא ושוב. אם העבודה הייתה רק רצוא בלי שוב היא הייתה פשוט נגמרת מהר.

באיזה מקום ושמע חזן שר. הוא אמר: 'ריבוננו של עולם, אם היה לי קול כמו לחזן הזה – הייתי עובד אתך בשירה'; וכך אכן קרה – נתנו לו את הקול של החזן. ובאמת, במקום שאחרים היו אומרים דברי תורה ומהללים את הקב"ה, הוא היה שר ועל ידי כך הוא ניסה לרומם את הקב"ה. פעם אחת הוא הגיע לרבי אלימלך, שקיבל אותו בכבוד גדול ונתן לו להתפלל קבלת שבת. באמצע התפילה הוא שלח שליח לחזן שיפסיק להתפלל, והוא אמר לו שאם הוא ימשיך להתפלל הוא ימות, ולכן הוא לא יכול להרשות לעצמו את זה. כך גם בהמשך השבת,

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
מחזיקים בדורו